

В.О. ОСТАШОВА, Є.А. ЛИПІЙ

*Валерія Олександрівна Осташова, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Полтавської державної аграрної академії**

ORCID: 0000-0002-6022-6680

*Євгенія Анатоліївна Липій, кандидат юридичних наук, доцент Полтавської державної аграрної академії***

ORCID: 0000-0001-9952-838X

КОНГРЕСИ СВЯЩЕННОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ВСТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Постановка проблеми. Глобальні проблеми людства, які нині так явно постали перед усім світом, змушують до переосмислення форм міжнародної взаємодії, пошуку нових інструментів безпеки, які складно виробити без ретроспективного аналізу відомих історії практик. Актуальним, на нашу думку, в такому світлі є дослідження діяльності конгресів Священного союзу як інституції, що створювалася для підтримання міжнародного правопорядку в Європі після наполеонівських воєн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До аналізу діяльності конгресів Священного союзу від початку його створення і дотепер зверталися науковці різних галузей знань – історики, дипломати, правники. Серед дослідників дореволюційного періоду цікавими в контексті нашого дослідження були праці В.П. Даневського, А. Дебідур, Ф. Ліста, Ф.Ф. Мартенса; післяреволюційного часу – В.І. Лісовського, Л.В. Маркова, Х-Й. Торке, М.А. Циммермана. Серед сучасних дослідників нашу увагу привернули праці Н.Т.Ю. Аношиної, А.І. Дмитрієва, О.П. Сагайдак, Н.М. Телепіної, А.Л. Хазіна, Стелли Гервас, Марка Джаррета, Рендалла Лесаффера та інших. На окреме дослідження, з нашої точки зору, заслуговує система конгресів Священного союзу, яка була інструментом втілення системи колективної безпеки в Європі.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є аналіз діяльності конгресів Священного союзу як інструментів встановлення міжнародного правопорядку.

Виклад основного матеріалу. Реалізація завдань Священного союзу втілювалася через систему міжнародно-правових норм, прийнятих на трьох дипломатичних конгресах. Перший із них проходив у німецькому місті Аахен, запропонованому Меттерніхом задля зменшення впливу на його учасників німецьких правителів. В інтересах Олександра I була широка участь держав, особливо ворожих до Англії. За їх сприяння він сподівався вирішити близькосхідне питання. Проте ця пропозиція була відхилена і, на відміну від Віденського конгресу, Аахенський конгрес пройшов без запрошення інших держав Європи. Очевидним та неформальним результатом зустрічі російські дослідники А.Л. Хазін та С.В. Богданов називають інституціоналізацію Священного союзу в форматі конгресів, які стали основним інструментом вироблення загальних політичних рішень з підтримання правопорядку провідними європейськими державами¹.

У ході конгресу в Аахені було підписано низку нормативних актів, два з яких знаходяться у центрі нашої уваги як такі, що закріплювали реалізацію нового міжнародного правопорядку – протокол та декларація від 15 листопада 1818 р.

У преамбулі Аахенського протоколу було визначено місце Франції у системі міжнародних відносин та європейської політики на підставі Паризького мирного договору від 20 листопада 1815 р. Отже, Франція ставала повноправним союзником Австрії, Англії, Пруссії та Росії. Оновлений союз (пентархія) не тільки підтвердили факт відновлення в Європі правопорядку, а й взяли на себе зобов'язання щодо його підтримання та гарантування². Оновлений союз Ф. Ліст називав «ареопагом Європи», «Пентархією великих держав», що «присвоїла собі право вирішувати долю Європи»³. Головним наслідком Аахенського конгресу за А. Дебідуром було те, «про що в ньому не було сказано а ні слова: взаємне страхування монархів проти їх народів»⁴.

Сучасний бельгійський історик міжнародного права Рендалл Лесаффер називає події «Аахенським компромісом» і зазначає, що у нормативному врегулюванні термін «договір» не використовувався, щоб зменшити ризик відхилення англійським парламентом. До того ж, окрім вказаних вище нормативних актів, були також прийняті два таємних протоколи, ухвалені без участі французьких представників, якими відновлено Четверний союз 1815 р. та намічено військові заходи на випадок нової революції у Франції⁵.

Дослідники історії міжнародного права виділяють два завдання, які вирішувалися документами Аахенського конгресу: 1) унормувати вивід військ з території Франції; 2) зафіксувати встановлений Віденським конгресом 1814–1815 рр. універсальний правопорядок. Останній включає в себе наступні положення: забезпечу-

© В.О. Осташова, Є.А. Липій, 2020

* *Valeriia Ostashova, Ph.D. in Law, Associate Professor, Associate Professor of Poltava State Agrarian Academy*

** *Yevheniia Lypii, Ph.D. in Law, Associate Professor of Poltava State Agrarian Academy*

ється союзом монархів європейських держав, які виступають гарантами цієї системи; головним обов'язком держав є додержання норм та принципів міжнародного права, що стає основою ведення перемовин, конгресів, конференцій тощо; головним інструментом при вирішенні міжнародних проблем стають конгреси та конференції, що збираються за ініціативи п'яти великих держав відповідно до Аахенських декларації та протоколу⁶.

На неформальних поділ держав звернула свою увагу Н.-Т.Ю. Аношина, яка до першої групи віднесла держави, що гарантували міжнародний правопорядок (Австрія, Англія, Пруссія, Росія, Франція), а до другої – усі інші, які зобов'язані беззаперечно виконувати імперативні норми та дотримуватися основ міжнародного правопорядку. Зазначений поділ надавав права і обов'язки обом групам держав. При цьому друга група могла звертатися за допомогою до країн-гарантів за умов недотримання зобов'язань у сфері міжнародних правовідносин будь-ким із суб'єктів⁷. Н.-Т.Ю. Аношина продовжує своє дослідження порівнянням двох актів Аахенської конференції та доходить висновку щодо їх характерних особливостей і різниці: 1) для п'яти держав протокол був нормою в цілому, а для інших – лише у тій частині, що вказувала на сутність питання, обговорюваного пентархією; декларація була нормою для всіх європейських держав; 2) протокол ґрунтувався на принципах Священного союзу, у той час як декларація була заснована на принципах міжнародного права⁸.

Значення Аахенського конгресу для розвитку міжнародного права полягає в запровадженні практики ухвалення спеціальних постанов щодо дипломатичних зносин. Це стосується, зокрема, визначення старшинства дипломатичних представників. За словами О.П. Сагайдак, зазначені політичні документи були першою спробою надати деяким правилам міжнародної ввічливості юридичної сили, перетворити їх на норми міжнародного права. Міжнародна протокольна практика, встановлена на Віденському та Аахенському конгресах, проіснувала до підписання Віденської конвенції про дипломатичні зносини у 1961 р.⁹ Насправді регламент про ранги послів був прийнятий у Відні 1815 р., і лише доповнений Аахенським протоколом. Було запроваджено представництво четвертого рангу – міністрів-резидентів, розміщено їх між повноважними міністрами і повіреними у справах. Інші держави, що не були учасниками конгресу, або шляхом спеціальної заяви, або мовчазної згоди визнали цю класифікацію. Хоча привілеї дипломатичних представників по суті були однаковими, вони розрізнялися за становищем і почестям. Проте навіть після нормативного врегулювання питання про ранги часто залишалося спірним. Так, у 1824 р. шведський посланець у Стамбулі не хотів визнавати сардинського посла, посилаючись на те, що його країна не підписувала Віденського регламенту¹⁰.

Другий конгрес Священного союзу інколи розглядають як два окремі, оскільки його було розпочато у Троппау, 23 жовтня 1820 р. і продовжено з невеликою перервою в Лайбасі до кінця квітня 1822 р. Не зважаючи на формальне збереження пентархії, Великобританія та Франція фактично перейшли в опозицію, делегувавши на конгрес лише спостерігачів¹¹. Центральними дійовими особами стали Олександр I, а також Каподістрія і Меттерніх, які відстоювали фактично протилежні позиції. Останній на першому ж засіданні 23 жовтня запропонував придушити революцію в Неаполі, що спалахнула після звісток про революційні події в Іспанії та наростаючого народного невдоволення роз'єднанням країни після Віденського конгресу. Проти чужоземних утисків, об'єднання країни та конституційні перетворення по всій Італії боролосся таємне товариство карбонаріїв. Король Фердинанд I спочатку пішов на поступки у питанні визнання проголошеної конституції, але згодом відмовився від своєї позиції та звернувся по допомогу до Священного союзу. Меттерніх робив ставку на сили трьох держав альянсу, розуміючи, що ані Англія, ані Франція як держави конституційні його позицію не підтримають. На переговорах російські уповноважені Каподістрія і Несельроде осперували право Австрії на втручання у внутрішні справи італійських держав. На тих же позиціях стояла Франція, а на стороні Австрії – Пруссія. У ході переговорів, як вважається у сучасній історіографії, вирішальне значення мало повстання Семенівського полку та звістки про нього, що надійшли до Троппау 9 листопада 1820 р. та підвели Олександра I до підтримки системи Меттерніха. На думку деяких дослідників, російська делегація й після звістки продовжувала діяти відповідно до визначеного заздалегідь курсу¹².

Рішення, прийняті на першій частині конгресу в Троппау, знайшли своє нормативне втілення у попередньому і додатковому протоколах від 19 листопада 1820 р., підписаних відповідно лише Австрією, Пруссією та Росією. Попередній протокол санкціонував введення у Королівство Обох Сицилій австрійських окупаційних військ, додатковий містив рішення про запрошення Фердинанда I на другу частину конференції у Лайбасі задля врегулювання політичного становища у Неаполітанському королівстві.

Про підтримку Росією рішення щодо інтервенції Австрії в Неаполі свідчать дані записки російських уповноважених від 14 листопада 1820 р. «Основи договору», що суперечило початковим вимогам віденських домовленостей, які передбачали застосування мирних засобів врегулювання внутрішньополітичного становища у Неаполі¹³. Після виїзду Фердинанда I у Лайбах засідання конгресу у Троппау було закрито.

Друга частина конгресу відкрилася у Лайбасі 26 січня 1821 р. за участі, окрім Фердинанда I, представників й інших італійських держав. Їх присутність повинна була частково зняти з держав Священного союзу відповідальність за придушення неаполітанської революції, а також обмежити можливість одностороннього втручання у внутрішні справи Королівства Обох Сицилій¹⁴. Переступивши через власні обіцянки своєму народу, Фердинанд I на першому ж засіданні попросив військової інтервенції для придушення революції. В свою чергу, відмова військового втручання Англії та Франції унеможлилювали спроби домовитися про спільні антиреволюційні дії.

26 лютого 1821 р. відбулося офіційне закриття конгресу у Лайбасі, учасники якого змушені були затриматися через початок революції в П'ємонті, спровоковану вводом австрійських військ до Королівства Обох Сицилій. Уповноважені представники Австрії, Пруссії та Росії 12 травня 1821 р. оголосили про тимчасове залишення австрійських військ в королівстві Обох Сицилій і Сардинському королівстві для запобігання революції у майбутньому – «охорони влади закону і допомоги їй у благородних справах». Циркуляр уповноважених трьох держав для їх дипломатичних представників за кордоном містив норму про подальше керування

монархами принципом легітимізму та невизнання конституційних реформ, «породжених заколотом і силою»¹⁵.

Отже, діяльність Священного союзу слід розглядати не лише як інститут, який розробляв нормативне підґрунтя для підтримки міжнародного правопорядку, а насамперед як розробника рамок задля придушення тогочасних політичних ідей. Грецьке повстання 1821 р. засвідчило перевагу законності правління над цінностями християнсько-політичної практики. Відтак, рішення Олександра I було на користь не революційних православних греків, а традиційної законної влади мусульманського султана¹⁶.

Третім і останнім в історії Священного союзу був Веронський конгрес (20 жовтня – 14 грудня 1822 р.). Саме в цьому місті, що входило до володінь Габсбургів, Меттерніх миг розраховувати на забезпечення місцевою поліцією відповідних заходів безпеки. Тим більше, що у конгресі взяли участь широке коло представників європейських держав. У центрі уваги учасників постала революційна ситуація в Іспанії та підготовка французького вторгнення для її придушення. Обговорювалися також події у Латинській Америці щодо національно-визвольних рухів іспанських та португальських колоній. Великобританія в особі її представника Артура Веллінгтона виступила проти військового втручання французів в Іспанії, а також за самостійність португальських та іспанських колоній у Латинській Америці. До останнього схилилися також уряди Франції і навіть Пруссії. Оскільки інші держави були проти, жодних рішень з цих питань прийнято не було. Крім зазначеного на Веронському конгресі обговорювалися такі проблеми: про вивід австрійського війська з Італії; про заборону торгівлі неграми та скликання Лондонської конференції щодо работоргівлі; про взаємовідносини з Османською імперією у грецькому питанні, виведенні військ із Дунайського князівства, свободу мореплавства у Чорному морі; про скасування митних обмежень на Рейні, введених Нідерландами, що знайшло свій вияв у нотах до уряду цієї держави.

Результати обговорення питань на конгресі доводилися урядами Росії, Австрії та Пруссії своїм дипломатичним представникам за кордоном у спеціальному циркулярі від 26 грудня 1822 р., прийнятому на вимогу Меттерніха. У документі виправдовувалися дії держав-засновниць Священного союзу в Італії, звучала критика революційного руху у Греції, наводився «сумний приклад» Іспанії, заявлялося про переслідування «крамольних партій у Європі та Америці». Про рішуче продовження взятого курсу свідчить цитата: «Монархи не вважатимуть закінченою свою справу доти, доки не вирвуть у винуватців зброю, яку вони можуть використати проти спокою усього світу»¹⁷. Проте, не зважаючи на запевнення усього світу про серйозність намірів, це виявилися останні узгоджені рішення учасників альянсу. Посилення протиріч всередині інституції та з іншими країнами, переслідування власних державницьких інтересів всерйоз підірвали монопольність Священного союзу, а згодом і призвели до його остаточного розпаду.

Аналізуючи розвиток міжнародного права у першій половині XIX ст., Н.М. Телепіна та Н.А. Телепіна приписують Росії наступні новації в контексті діяльності Священного союзу: розширення кола суб'єктів міжнародного права за рахунок цілих народів; включення до системи міжнародних домовленостей моральних зобов'язань; закладення системи довгострокових і навіть безстрокових міжнародних договорів у Європі тощо. При цьому автори наголошують, що Росія завжди надавала Європі приклад вірності своєму слову. «Це викликало подив у європейських політиків, які не розуміли, чому Росія іноді діяла всупереч своїм миттєвим інтересам»¹⁸. Дивно у 2020 р. виглядають тези авторів про те, що сучасна Європа без воєн – заслуга й нової Росії, зокрема. Відголоски зазначеної «вірності слову» і «миротворчої» діяльності нині відчувають на собі Україна та інші європейські і не тільки країни. Суперечливою також є думка професорки Гарвардського та Ньюкаслського університетів Стелли Гервас, яка формулює «уроки миру від Віденського конгресу до кризи в Україні», застосовуючи неприйнятну для нас риторику, зокрема, називаючи війну на сході України «громадянською війною» та використовуючи вислів «приєднання Криму до Російської Федерації» замість анексії¹⁹.

При дослідженні понять втручання і визнання в міжнародному праві М.А. Циммерман зазначав, що на Аахенському конгресі ці питання звучали у достатньо невизначеній формі. При цьому в протоколі та декларації допускалися важливі домовленості: виступ союзників проти змін у державному устрої може настати не інакше, як зі згоди зацікавлених законних урядів. А через два роки постала зовсім інша практика. На конгресі в Троппау 13 листопада 1820 р. було підписано маніфест, який визначив порядок втручання в Неаполітанські справи та виправдовував насилля над державою, що бажала встановити конституційний лад шляхом перевороту²⁰. У пізніших зверненнях (у ноті 8 грудня 1820 р. Австрії, Пруссії та Росії германським державам; в ноті 9 січня 1921 р. Несельроде, в декларації Австрії Пруссії та Росії 12 травня 1821 р.) підкреслюється, що будь-який насильницький переворот є загрозою європейському миру і тому може бути приводом для озброєного втручання. Ті ж правові мотиви наводилися у виправданні втручання у п'ємонтські справи на конференції у Лайбасі на виправдання дій австрійських військ та на конференції у Вероні щодо дій «охоронця порядку» Франції стосовно революції в Іспанії. Причому, якщо при втручанні в неаполітанські справи союзники могли б посилатися на договір від 15 липня 1815 р., що гарантував королівству двох Сицилій необхідний монархічний лад зі сторони Австрії, то становище Іспанії було зовсім іншим²¹. Виправдання військової агресії за часів царської Росії від В.П. Даневського звучало так: «Якщо ж самі монархи (наприклад в Іспанії та Неаполі) дали свою згоду на проголошення конституцій, то ця згода... не може вважатися добровільною, а є лише... вимушений “стан морального полону”»²².

За твердженням російського професора царського періоду, доктора міжнародного права Ф.Ф. Мартенса, історія конгресів у Троппау, Лайбасі та Вероні засвідчила, що пентархія була насиллям над законними правами та інтересами народів. Вона лише доводить відмінність прав усіх держав та їх різне становище в міжнародному співтоваристві. Подавляючи самостійність інших народів, вона порушувала ідею абсолютної рівності держав як членів міжнародного спілкування, а тому, на думку Ф.Ф. Мартенса, не може бути визнана справедливою і бажаною формою його організації²³.

Марк Джарретт резюмує: «Конгресна система виявила, що страх союзників перед революцією набагато більший, ніж їх любов до миру». Однією з причин краху Віденської системи дослідник називає відмінність її інтерпретації: росіяни задумували її як світовий уряд; англійці – як систему конференційної дипломатії; австрійці – як спосіб стримування росіян і прусів; французи – як засіб для переведення фокусу союзників від себе²⁴.

Аналізуючи роботу конгресів Священного союзу як інструментів встановлення міжнародного правопорядку, зазначимо, що альянсом не було створено постійного органу, чітких формальних правил, які б могли забезпечити ефективне функціонування новоствореного механізму безпеки європейського масштабу. По мірі виходу безпосередніх творців Священного союзу (їх фізичної смерті), він втрачав свою міць. Крім того, конгреси більшою мірою вирішували існуючі проблеми, а не прагнули їх передбачити та не допустити. Тому після завершення третього конгресу альянс почав входити у стадію стагнації та, врешті, з початком Кримської війни відійшов у забуття.

Висновки. Підсумовуючи роботу конгресів Священного союзу, зазначимо, що не зважаючи на хиткість альянсу, його доволі короткий життєвий цикл, сама форма міжнародного спілкування виявилася результативною, а інколи й ефективною, та фактично мала відтворення у формі Ліги Націй та Організації Об'єднаних Націй. Сформовані положення створили підґрунтя для подальшого міждержавного діалогу, розширення кола міжнародних імперативних норм та удосконалення інструментарію їх вироблення.

¹ Хазин А.Л., Богданов С.В. Коммуникативные инструменты решения международных проблем в деятельности конгрессов Священного Союза. *Вестник Московского университета*. 2016. № 4. С. 187 (Серия 21 «Управление (государство и общество»)).

² Аношина Н.-Т.Ю. Головний акт Віденського конгресу 1815 року як основа міжнародного правопорядку XIX – початку XX століття: монографія. Одеса: Фенікс, 2011. С. 61–62.

³ Листь Ф. Международное право въ систематическомъ изложении. Переводъ съ пятого нѣмецкаго изданія подъ редакціей проф. В.Э. Грабаря. Юриевъ (Дерпт): Типографія К. Маттисена, 1909. С. 24–25.

⁴ Дебидур А. Дипломатическая история Европы от Венского до Берлинского конгресса (1814–1878) / пер. с франц. Москва: Государственное издательство иностранной литературы, 1947. Т. 1: Священный союз. С. 150.

⁵ Lessaffer R. The Congress of Aachen [Aix-la-Chapelle] (1818) and the Completion of the Vienna System. *Oxford University Press*. 2018. URL: <https://opil.ouplaw.com/page/congress-of-aachen> (дата звернення: 17.04.2020).

⁶ Дмитрієв А.І., Дмитрієва Ю.А., Задорожній О.В. Історія міжнародного права: монографія. Київ: Видавничий дім «Промінь», 2008. С. 161.

⁷ Аношина Н.-Т.Ю. Вказана праця. С. 63.

⁸ Аношина Н.-Т.Ю. Правовые основы универсального правопорядка 1815–1919 гг. *История международного права* / под ред. А.И. Дмитриева, У.Э. Батлера. 2-е изд., доп. перераб. Одесса: Фенікс, 2013. С. 246.

⁹ Сагайдак О.П. Дипломатичний протокол та етикет: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 380 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-8556.html> (дата звернення: 13.04.2020).

¹⁰ Лисовский В.И. Международное право: учебник. Москва: Высшая школа, 1970. С. 209.

¹¹ Марков Л.В. Россия и Священный Союз. *Новая и новейшая история*. 1989. № 1. С. 69.

¹² Чернов А.В. Российская внешняя политика и конгрессы в Троппау и Лайбахе. *Вестник РУДН*. 2014. № 4. С. 64 (Серия «История России»).

¹³ Марков Л.В. Вказана праця. С. 146.

¹⁴ Чернов А.В. Вказана праця. С. 67.

¹⁵ Марков Л.В. Вказана праця. С. 72–73.

¹⁶ Русские цари 1547–1917 / под ред. Ханса-Йоахима Торке. Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. С. 392.

¹⁷ Марков Л.В. Вказана праця. С. 73.

¹⁸ Телепина Н.М., Телепина Н.А. К вопросу о роли России в развитии международного права в первой половине XIX века. *Вестник Университета* (Государственный университет управления). 2013. № 20. С. 138.

¹⁹ Ghervas S. Three Lessons of Peace: From the Congress of Vienna to the Ukraine Crisis. *UN Chronicle*. 2014. № 3. P. 9. URL: <https://newcastle.academia.edu/StellaGhervas> (дата звернення: 17.04.2020).

²⁰ Циммерман М.А. Вмешательство и признание в международном праве. Прага: Пламя, 1926. С. 101.

²¹ Там само. С. 102–103.

²² Даневский В.П. Пособіє къ изученію исторіи и системы международного права. Выпускъ I-й. Харьков: Типографія А.Н. Гусева, 1892. С. 53.

²³ Мартенс Ф.Ф. Современное международное право цивилизованных народов. Том I. Санктпетербургъ: Типографія Министерства Путей Сообщенія, 1882. С. 222.

²⁴ Jarrett M. The “Congress System”: The World’s First “International Security Regime”. *The Congress of Vienna 1814–15: Making Peace After Global War* (February 5–7, 2015, European Institute, Columbia). URL: <http://blogs.cuit.columbia.edu/congressofvienna/files/2015/03/Mark-Jarrett.pdf> (дата звернення: 17.04.2020).

Резюме

Осташова В.О., Липій Є.А. Конгреси Священного союзу як інструменти встановлення міжнародного правопорядку.

У статті розкрито хід роботи конгресів Священного союзу як інструментів встановлення міжнародного правопорядку, визначено їх результати та значення для розвитку міжнародного права. На Аахенському конгресі унормовано вивід військ з території Франції, зафіксовано універсальний порядок, встановлений Віденським конгресом. На конгресі у Троппау і Лайбасі підписано протокол про право збройного втручання у справи інших держав і санкціоновано введення у Королівство Обох Сицилій австрійських окупаційних військ. На Веронському конгресі обговорювалися питання збройного втручання у справи Іспанії, визнання латиноамериканських держав, боротьби з работоргівлею, свобода судноплавства по Рейну.

Ключові слова: Священний союз, Аахенський конгрес, конгрес в Троппау і Лайбасі, Веронський конгрес, міжнародний правопорядок, колективна безпека, віденська система міжнародних відносин.

Резюме

Остаїєва В.А., Лытий Е.А. Конгрессы Священного союза как инструменты установления международного правопорядка.

В статье раскрыто ход работы конгрессов Священного союза как инструментов установления международного правопорядка, определены их результаты и значение для развития международного права. На Аахенском конгрессе нормирован вывод войск с территории Франции, зафиксирован универсальный порядок, установленный Венским конгрессом. На конгрессе в Троппау и Лайбахе подписан протокол о праве вооруженного вмешательства в дела других государств, санкционировано введение в Королевство Обеих Сицилий австрийских оккупационных войск. На Веронском конгрессе обсуждались вопросы вооруженного вмешательства в дела Испании, признание латиноамериканских государств, борьбы с работорговлей, свобода судоходства по Рейну.

Ключевые слова: Священный союз, Аахенский конгресс, конгресс в Троппау и Лайбахе, Веронский конгресс, международный правопорядок, коллективная безопасность, венская система международных отношений.

Summary

Valeriia Ostashova, Yevheniia Lypii. Holy Alliance Congresses as instruments of establishing international law and order.

The article describes the progress of the activities of the congresses of the Holy Alliance as a tool for establishing international law and order, their results and significance for the development of international law. The tasks of the Holy Alliance were fulfilled through a system of international legal norms adopted at three diplomatic congresses. The first of them took place in the German city of Aachen. During the congress, a number of regulations were signed, two of which are in the spotlight, because they enshrined the implementation of the new international law – the protocol and declaration of November 15, 1818. The preamble to the Aachen Protocol identifies France's place in the system of international relations and European policy on the basis of the Paris Peace Treaty. France became a full ally of Austria, England, Prussia and Russia. The second task solved at the congress was the fixation of the universal rule of law, initiated by the Congress of Vienna in 1814–1815. Thus, there was an informal division of states into two groups: the first guaranteed the international rule of law, the second – pledged to comply with imperative norms. The significance of the Aachen Congress for the development of international law lies in the introduction of the practice of adopting special regulations on diplomatic relations.

The Second Congress of the Holy Alliance was regarded as two separate ones sometimes, since it was started at Opava, October 23, 1820, and continued with a short break in Laibach until the end of April 1822. At that congress, a protocol was signed on the right of armed intervention in the affairs of other states and the introduction of Austrian occupation troops into the Kingdom of Both Sicilies was authorized. The Verona Congress discussed the issues of armed intervention in Spain, the recognition of Latin American countries, the fight against slave trade, the freedom of navigation on the Rhine and more.

Despite the shakiness of the Alliance, its rather short lifecycle, the form of international communication itself has proved to be effective and, at times, effective, and has, in fact, been reproduced in the form of the League of Nations and the United Nations. The existing provisions have created the basis for further interstate dialogue, expanding the range of international imperative norms and improving the tools for their elaboration.

Key words: Holy Alliance, Aachen Congress, Troppau and Laibas Congress, Verona Congress, International law and order, Collective security, Viennese system of international relations.